

Dels actes de la Casa de Caritat

Hem assistit a un gavadal d'actes efectuats des de fa uns mesos a la memòria de Josep Iglésies, actes en els quals s'han recordat algunes de les seves múltiples facetes: l'escriptor curós de la llengua, l'historiador apassionat pels fets que estudiava, l'excursionista incansable, el demògraf desxifrador pacient d'escriptures i de fogatges antics, el conreador abrandat de la geografia, el novel·lista entusiasta, l'amic fervent, l'home que més materials ha lliurat als estudiosos, en una tasca moltes vegades poc coneguda, abnegada i silent. Els actes d'homenatge aniran seguint arreu de Catalunya i, així, gràcies a ells cada dia seran més els que coneixeran i estimaran l'obra i la persona de Josep Iglésies.

La Junta de Govern de la Societat Catalana de Geografia va creure que en aquesta corrua d'actes calia inclour-hi el nostre, el que la Societat Catalana de Geografia encara li devia, tot i que, explícitament i conjuntament amb d'altres entitats, li hagués retut homenatge públic.

Aquesta actitud no és gens difícil de comprendre si hom pensa que en realitat, bona part de la vida de la nostra Societat ha estat del tot fruit de la cura que, any darrera any, li prestà Josep Iglésies.

Només calen uns pocs records per demostrar-ho:

Hom ja troba la seva signatura entre les d'aquells que, el mes de maig de 1935 formaven la Comissió Organitzadora de la Societat Catalana de Geografia que havia impulsat Fontserè. Hi figuraven Puig i Cadafalch, Eduard Fontserè, Pau Vila, Josep Iglésies, Pere Blasi, Enric Ribas, Lluís Solé i Sabarís... Després, un cop la Societat fou constituïda i degudament enregistrada, Iglésies en fou el primer secretari. Fou, gairebé, només un any de vida normal, amb una colla d'iniciatives: l'excursió dels professors francesos de geografia, la proposta de creació d'una llicenciatura de geografia, la defensa de la qualitat de les produccions científiques geogràfiques, etc. Després, vingué la guerra civil i, un cop acabada, en els anys més durs de la repressió franquista, mantingué la seva llar oberta als geògrafs més inquietos i a tanta colla d'artistes i d'intel·lectuals que s'anaren trobant a la llar acollidora del passatge de Permanyer per continuar l'estudi del país en circumstàncies tan adverses i amb recursos tan migrats, però amb un sobrepuig d'entusiasme i de fidelitat.

Iglésies mateix evocà en certa ocasió aquelles reunions:

Permeteu-me que evoqui aquelles sessions; un primer rengle de butaques, immediat a la taula que utilitzava el comunicant, era ocupat invariablement per Don Josep Puig i Cadafalch, el Dr. Fontserè i Mn. Bataller, que eren membres de la Societat des dels inicis, als quals feien ara costat, entre altres, el general Faraudó de Saint Germain, el que havia estat conseller de la Mancomunitat de Catalunya i president de la Diputació de Tarragona, senyor Pere Lloret, el cap dels serveis cartogràfics de la Diputació senyor Ferrer de Franganillo, el director de l'Arxiu històric senyor Duran i Sanpere, tots ells persones d'edat avançada que ens oferien exemple de perseverança i fidelitat. Aquella filera de cadires, ocupada sempre per aquestes personalitats, l'anomenàvem respectuosament el nostre Senat. Ells compartien amb tots els altres concurrents l'optimisme envers el futur de la nostra terra i la nostra Societat.

Més endavant, amb Eduard Fontserè, Iglésies constituí la Comissió Reorganitzadora a la qual l'Institut d'Estudis Catalans encomanà la preparació de la represa de les tasques ja més normals de la Societat Catalana de Geografia i la seva integració plena a l'estructura general de l'Institut.

D'aquella nova època Iglésies continuà essent-ne el secretari, fins a 1963, ocupant tot el període de les presidències de Ramon Batallé (1948-1954) i de Josep de C. Serra i Ràfols (1954-1970), presidents a qui caldrà recordar especialment en un acte proper que els devem pel seu lliurament total a la Societat en aquells anys curulls de dificultats.

A la mort de Serra i Ràfols, l'any 1970, Josep Iglésies fou president de la Societat, fins al 1972 any que deixà la presidència per a Lluís Solé i Sabarís, en un gest magnífic que, tot sol, l'honora, quan la Societat Catalana de Geografia anava a emprendre una etapa amb una participació més plena i activa d'elements eixits de les Universitats.

A partir d'aleshores fou Delegat de l'Institut d'Estudis Catalans davant de la Societat, lloc que ocupà fins a la seva mort i on demostrà les seves qualitats d'amic fidel, de conseller atent, de bregador infatigable, de generositat curulla i amable.

Aquestes dades que s'acaben de recordar, aquestes dates que s'acaben d'oferir, unes i altres ben conegudes, justifiquen sobradament que la Societat Catalana de Geografia es reunexi avui per honorar la seva memòria.

Es pot afirmar de manera rotunda que no es podria comprendre el que ha estat la Societat Catalana de Geografia sense tenir ben present l'actuació de Pau Vila, de Lluís Solé i Sabarís i de Josep Iglésies que, al front de la Societat, es mantingueren dempeus en anys tan crucials per la cultura catalana i per la pervivència mateixa de la nostra personalitat col·lectiva, sense deixar sumits en l'oblit els noms de tots aquells socis i amics que amb la seva fidelitat i el seu estudi també permeteren mantenir-ne l'activitat i la vida.

Alhora, en aquest acte d'avui voldríem evocar el temps d'Iglésies, perquè fent-ho podríem recordar aquestes persones i les institucions a les quals ha estat tan lligada la nostra Societat. Fent un acte com el d'avui, voldríem evocar totes les circumstàncies que portaren a la creació de la Societat, en una època en què bona part de la intel·lectualitat catalana s'havia compromès en la tasca de normalització cultural, política, artística, social..., que fou el punt culminant, aleshores, de tot un procés de desvetllament nacional que s'havia iniciat a la Renaixença i que, com s'ha dit, «front a la natura salvatge i a la disbauixa post-romàntica pretenia aixecar una societat civil culta i articulada».

No és fútil recordar algunes institucions i alguns noms que caracteritzaren aquells temps. Com que encara no se sofria el dogal estret de l'especialització integral, hom troba sovint

noms que promouen diverses activitats, com els dels que impulsaren la Societat Catalana de Geografia i que, com que practicaven l'excursionisme científic, es tornen a trobar al capdavant de moltes iniciatives que tendien a la millor coneixença del territori.

Cal, doncs, recordar algunes institucions compreses entre dues dates ben significatives: el 1890, la de la fundació del Centre Excursionista de Catalunya, i el 1930, quan el GATC-PAC fa acte de presència a la societat catalana amb tota la seva càrrega de renovament i d'aportació de concepcions diferents. Era l'època final del modernisme, era l'època del noucentisme burgès i assenyat, la de l'evolucionisme artístic, la del futurisme, la de l'expressionisme i l'avantguardisme. Recordem, per exemple, que al 1890 es fundà el Centre Excursionista de Catalunya, pel qual passaren, entre d'altres, Aulèstia i Pijoan, Carreras i Candi, Font i Sagué, Pompeu Fabra, Maspons i Anglasesell, Maspons i Labrós, Massó i Torrents, Artur Osona, Rafael Patxot, Antoni Rubió i Lluch, Cèsar August Torres, Pau Vila...; que al 1899 es fundà la Institució Catalana d'Història Natural; que a partir de 1901 es deixaren sentir els primers passos de l'Escola Nova; que al 1903 se celebrà el primer Congrés Universitari Català i es fundà el CADCI; que al 1904 ho fou l'Escola Industrial i el seu grup d'institucions autònomes; que el 1906 fou l'any de la Solidaritat Catalana, el de la publicació de *La Nacionalitat Catalana* de Prat de la Riba i el del Congrés Internacional de la Llengua Catalana; que al 1907 es fundà l'Institut d'Estudis Catalans, els Estudis Universitaris Catalans i la Solidaritat Obrera; que al 1911 es fundà la Societat Astronòmica d'Espanya a Barcelona, al 1912 la Societat de Biologia de Barcelona i al 1913, l'any de la publicació de les normes ortogràfiques de Fabra, es fundà l'Escola Catalana d'Art Dramàtic i l'Escola del Treball; que al 1914 s'inaugurà la Biblioteca de Catalunya i l'Escola Superior de Bells Oficis i començà l'etapa de la Mancomunitat de Catalunya, amb el seu seguit d'obres: les Biblioteques Populars, la Universitat Industrial, l'Escola de Funcionaris d'Administració Local, la Junta de Museus, l'Escola d'Infermeres, l'Oficina d'Estudis Jurídics...; que al 1915 es fundà l'Escola de Bibliotecàries, que al 1922 es fundà Acció Catalana, al 1923 començà la seva obra la Fundació Bernat Metge i la Societat Catalana de Filosofia, on havien de destacar Serra Hunter i Ramon Turró; que a l'any 1926 inicià el treball la Fundació Patxot, en plena dictadura primorriverista, que al 1930 féu públics els seus primers treballs el GATCPAC, se celebraren les Conferències de la Casa del Vallès...

I recordem que sovint hi trobem personalitats que van estar a la vora de la Societat Catalana de Geografia: Ramon Bataller, al Museu Geològic del Seminari; Pere Blasi, Romeva, Galí, Vandellòs, Esteve i altres, a l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, que havia estat fundada al 1899; Rafael Candel i Vila, el naturalista; Francesc Carreras i Candi, que al 1916 publicà la seva *Ciutat de Barcelona*; Lluís Creus i Vidal, que al 1934 publicà la *Visió Econòmica de Catalunya* i *La immigració a Catalunya*; Eduard Fontserè (1905, l'Observatori Fabra); Jaume Marcet i Riba, Lluís Pericot, Josep Puig i Cadafalch, Gonçal de Reparaz, Enric Ribas i Virgili, que fou secretari de la nostra Societat, Miquel Santaló, Josep de C. Serra i Ràfols, Felip Solé i Olivé, Lluís Solé i Sabarís, Pau Vila...

Aquest fou el món i aquestes foren les figures que ompliren la vida de Josep Iglésies. Creiem que recordar-les de nou, a més de retre a unes i altres —institucions i persones— l'homenatge que els és degut, realça encara més la figura d'Iglésies qui, entre elles, destacà sovint per la seva personalitat tan acusada.

L'home, s'ha dit, no és fort si defuig les circumstàncies. Iglésies no les defugí mai, ans al contrari, hi era immers plenament, pregonament. Però mai no s'hi immergí per doblegar-se a les mesquineses i a les conveniències, sinó per combatre-les quan convenia,

i per afermar les seves esperances, per donar suport a aquelles persones o a aquelles empreses que, al seu juí, servien millor el seu concepte de pàtria. I per això va mantenir hispada la Societat Catalana de Geografia i va poder-nos-la transmetre plena de possibilitats.

Per això, com hem dit en començar, la Junta de Govern de la Societat Catalana de Geografia va creure que calia realitzar aquest acte, que no vol ésser un mer esclat encomiàstic i panegíric, sinó que assaja d'ésser l'inici d'una reflexió serena i alhora apassionada sobre la persona i el temps de Josep Iglésies.

Aquest acte que avui efectuem consistirà en l'audició d'una lliçó dictada pel propi Iglésies. Ho podrem fer gràcies al vídeo realitzat pel Centre de Vídeo per a la Recerca del Col·legi Universitari de Girona, en una iniciativa que duen a terme Maria Dolors Garcia i Ramon i Joan Nogué d'enregistrament d'entrevistes a diversos geògrafs de Catalunya i del conjunt de l'Estat espanyol. Gràcies a ells, doncs, que pogueren gravar aquesta entrevista pocs mesos abans de que Josep Iglésies ens deixés, continuem podent escoltar la seva paraula i podent contemplar el seu gest contingut, reposat, ple de bonhomia i, al mateix temps, curull d'una força inexhaurible, encomanadissa...

Gràcies a tots, per haver vingut en aquest pont que invita a l'escapada, gràcies als qui han fet possible la visió del reportatge, Col·legi Universitari de Girona i Centre de Recerques Culturals de la Diputació i gràcies a Maria Fontserè, per la seva presència i per la lliçó que amb ella ens atorga.

Paraules pronunciades pel president de la Societat Catalana de Geografia a l'Auditori del Centre de Recerques Culturals de la Diputació de Barcelona, el dia 20 de març de 1987, abans de començar l'Homenatge a Josep Iglésies